

न चेति । एतद्वयोर्मध्ये नोऽस्माकं कतरत् किं नाम गरीयोऽधिकतरं भवतीति न विद्मः । तदेव द्वयं दर्शयति यद्वा एतान् वयं जयेम जेष्यामः यदि वा नोऽस्मानेते जयेयुर्जेष्यन्तीति । किं चास्माकं जयोऽपि फलतः पराजय एवथत्याह यानेव हत्वा जीवितुं नेच्छामस्त एवैते सम्मुखेऽवस्थिताः ॥६॥

या दोनीमधे आमच्यापक्षे अधिक संभव काय आहे ते देखिल आम्ही जाणत नाही. ते दोन पर्याय दर्शवितो आहे, यांना आम्ही जिंकु शकु अथवा हे आम्हास जिंकतील. याअधिक, आमचा विजय देखिल वास्तविक पराभवच असेल, कारण ज्यांना मारून जिवंत राहण्याची आमची इच्छा नाही, तेच हे कौरव युद्धास सम्मुख ठाकले आहेत. ॥६॥

तस्मात्-----

त्या कारणाने -----

कार्पण्यदोषोपहतस्वभावः

पृच्छामि त्वां धर्मसम्मूढचेताः ।

यच्छ्रेयः स्यान्निश्चितं ब्रूहि तन्मे

शिष्यस्तेऽहं शाधि मां त्वां प्रपन्नम् ॥ ७ ॥

कातरतेने माझी स्वाभाविक वृत्ति लोपलि असून, धर्मकर्तव्याविषयी मन संभ्रमात पडल्याने, मी तुम्हाला विचारतो आहे कि, जे निश्चितपणे श्रेयस्कर असेल तेच मला सांगा, तुमच्या शरणागत शिष्याला-मला समजावून सांगा. ॥ ७ ॥

कार्पण्येति । कार्पण्यदोषोपहतस्वभावा एतान्हत्वा कथं जीविष्याम इति कार्पण्यं दोषश्च स्वकुलक्षयकृतः

ताभ्यामुपहतोऽभिभूतः स्वभावः शौर्यादिलक्षणो यस्य सोऽहं त्वां पृच्छामि । तथा धर्मे सम्मूढं चेतो यस्य सः । युद्धं त्यक्त्वा भिक्षाटनमपि क्षत्रियस्य धर्मो वाऽधर्मो वेति सन्दिग्धः सन्नित्यर्थः । अतो मे यन्निश्चितं श्रेयो युक्तं स्यात्तद् ब्रूहि ।

किञ्च तेऽहं शिष्यः शासनार्हः । अतस्त्वांप्रपन्नं शरणागतं मां शाधि शिक्षय ॥७॥

कायरतेने ज्याचा स्वभाव लोपला आहे---- यांना मारून, आम्ही कसे जगावे, असी कायरता आणि आपल्या कुलाचा नाशरूपि दोष, या दोन्हीद्वारा शूरवीरतादि लक्षणांचा ज्याचा स्वभाव लुप्त झाला आहे, दबला गेला आहे ,तसेच धर्माविषयी ज्याच्या मनामधे भ्रम उत्पन्न झाला आहे, असा मी तुम्हास विचारतो आहे. भाव असा कि, युद्ध त्यागून भिक्षाटनादि करणे हे क्षत्रियांना योग्य कि अयोग्य याविषयी माझे मन सन्दिग्ध आहे. तेव्हा जे निश्चितपणे श्रेयस्कर असेल, उचित असेल, तेच मला सांगा. याखेरिज मी तुमचा शिष्य असल्याने तुमचा उपदेश प्राप्त करण्यास पात्र,

तसेच तुम्हास शरणागत आहे, तेव्हा मला योग्य तो उपदेश करा. ॥७॥

त्वमेव विचार्य यद् युक्तं तत् कुर्विति चेत तत्राह ----

तू स्वतःच विचार करून योग्य ते करावेस, अशा अपेक्षेविषयी सांगतो आहे ----